293635 ـ به شهری سفر می‌کند که هشت روز در آنجا می‌ماند و در یک دورۀ آموزشی شرکت می‌کند که در آن نیازمند تمرکز است؛ آیا اجازه دارد که روزه نگیرد؟

سوال

من ساکن جده هستم و قرار است به لندن بروم و مدت هشت روز آنجا بمانم. هدف از سفرم حضور در یک کارگاه آموزشی برای پشت سر گذاشتن یک امتحان بین المللی است و وقت این کارگاه چهار ساعت پیش از افطار است و تا بعد از نماز مغرب ادامه خواهد داشت و نیازمند تمرکز و تمرین بر روی حالات خاصی از بیماری است؛ آیا با این شرایط اجازه دارم روزه نگیرم؟

پاسخ مفصل

الحمدلله.

اولا:

برای شما جایز است که روز سفر و روز بازگشت از هنگام خارج شدن از شهر روزه نگیرید.

یعنی اگر سفر شما به هنگام ظهر از جده آغاز می‌شود باید از شبش نیت روزه داشته باشید و چیزی نخورید تا اینکه از مناطق مسکونی شهرتان خارج شوید و از این هنگام اجازه دارید که افطار کنید و روزۀ خود را بخورید.

و به همین صورت در هنگام برگشت، اگر به هنگام روز حرکت کردید تا وقتی که از مناطق مسکونی آن شهر خارج نشده‌اید اجازۀ خوردن روزۀ خود را ندارید.

اجازۀ خوردن روزه برای کسی که در هنگام روز مسافرت می‌کند مذهب امام احمد و قول شعبی و اسحاق و داوود است که قول صحیح همین است.

اما بنا بر قول جمهور کسی که به هنگام روز به مسافرت رفته [و شبش نیت روزه داشته] اجازه ندارد روزۀ آن روز را بخورد.

ابن قدامه ـ رحمه الله ـ با بیان دلیل قول راجح می‌گوید: عبید بن جبیر می‌گوید: همراه با ابوبصره غفاری در یک کشتی در ماه رمضان از فسطاط به راه افتادیم سپس غذایش را نزدیک آورد و هنوز از خانه‌ها عبور نکرده بودیم که سفره خواست و

سپس گفت: نزدیک شو! گفتم: آیا خانه‌ها را نمی‌بینی؟ گفت: آیا از سنت پیامبر ـ صلی الله علیه وسلم ـ رویگردانی می‌کنی؟ آنگاه غذا خورد به روایت ابوداود.

سپس ابن قدامه می‌گوید: «اگر این صحیح باشد خوردن روزه جایز نیست مگر آنکه از خانه‌ها [و مناطق مسکونی شهر] بگذرد.

حسن بصری می‌گوید: در روزی که ارادۀ سفر دارد اگر خواست در خانه‌اش افطار می‌کند و بیرون می‌رود. همانند این قول از عطا روایت شده است. ابن عبدالبر می‌گوید: قول حسن قولی شاذ است و کسی اجازه ندارد در داخل شهر روزۀ خود را بخورد نه بر اساس رای و نظر و نه بر اساس روایت و اثر و خلاف همین قول از حسن نقل شده است» (المغنی: ۳/ ۱۱۷).

ثانیا:

مسافر اگر قصد دارد در شهری بیش از چهار روز بماند، بنابر قول جمهور فقها از مالکیان و شافعیان و حنبلیان حکم شخص مقیم را دارد و لازم است همانند مقیم روزه گیرد و نمازش را کامل بخواند.

ابن قدامه ـ رحمه الله ـ می‌گوید:

اگر مسافر نیت کرد در شهری بیش از بیست ویک نماز باقی بماند [نمازش را] کامل می‌خواند. مشهور از احمد ـ رحمه الله ـ این است که مدتی که باعث می‌شود مسافر نمازش را کامل کند قصد ماندن بیش از بیست و یک نماز است. این را اثرم و مروزی و دیگران روایت کرده‌اند و از وی (یعنی احمد) نقل است که اگر نیت ماندن چهار روز داشت نمازش را کامل می‌کند و اگر قصد کمتر از آن را داشت نمازش را قصر می‌کند و این قول مالک و شافعی و ابوثور است (المغنی: ۲/ ۶۵).

در فتاوای کمیسیون دائم فتوا (۸/ ۹۹) آمده است: سفری که در آن رخصت‌های سفر مشروع می‌شود چیزی است که در عرف سفر به حساب آید و مقدار آن تقریبا هشتاد کیلومتر است. کسی که این مسافت یا بیشتر را طی کند اجازه دارد از رخصت‌های سفر بهره ببرد از جمله مسح سه شبانه روز بر موزه [و جوراب به جای شستن پاها] و جمع و قصر در نماز و روزه نگرفتن در رمضان و این مسافر اگر قصد دارد در شهری چهار روز یا کمتر بماند می‌تواند از رخصت‌های سفر استفاده کند و مسافری که در شهری اقامت گزیده اما نمی‌داند کی کارش تمام می‌شود و سفرش زمان خاصی ندارد می‌تواند از رخصت‌های سفر استفاده کند حتی اگر مدت ماندنش به طول انجام و در این مورد فرقی بین سفر زمینی و دریایی نیست.

بنابراین تا وقتی که قصد شما ماندن به مدت هشت روز در لندن است اجازۀ قصر نماز یا خوردن روزه را در این مدت ندارید و سختی یا نیاز به تمرکز که بیان کردید باعث نمی‌شود اجازۀ خوردن روزه را داشته باشید.

مراجعه کنید به سوالات شمارۀ (132438) و (141646).

والله اعلم